

پیوند حیاتی روابط ایران و سوریه و مقابله با تهدیدات منطقه ای و بین‌المللی فرارو

بازگشت سوریه به جهان عرب و در اولویت قرار گرفتن مسأله فلسطین

افزایش عمق استراتژیک ایران در منطقه شامات

بازگشت سوریه به عنوان یک بازیگر قدرتمند در منطقه

حضور استراتژیک ایران در دریای مدیترانه جهت مقابله با تهدیدات رژیم صهیونیستی

جمهوری اسلامی ایران پس از شروع بحران سوریه با درک سریع و صحیح از این بحران، اقدام به ورود همه‌جانبه برای کنترل آن کرد. اقدامات جمهوری اسلامی ایران در راستای کنترل این بحران فراگیر در ابعاد اقتصادی، نظامی، سیاسی و اجتماعی بوده است و هدف از آن جلوگیری از شکل‌گیری یک بی‌ثباتی گسترده در سطح منطقه بود. با این حال این مسأله همواره مورد پرسش بوده است که اساساً دستاورد اساسی این حضور همه‌جانبه

ثمرات روابط راهبردی ایران و سوریه در یک نگاه

شراکیت حیاتی

چه بوده است و چرا جمهوری اسلامی ایران بیش از یک دهه انرژی و توان خود را صرف حل این مناقشه کرد؟ برای پاسخ به این پرسش ضروری است نگاهی به بحران سوریه و خطرات نهفته در این بحران داشته باشیم تا بتوانیم اهداف استراتژیک جمهوری اسلامی ایران از ورود به این مناقشه را به صورت کامل درک کنیم، چرا که بدون درک دقیق و صحیح از این مسأله نمی‌توان نسبت به دستاوردهای آن نیز نگاهی منطقی داشت.

بهره‌مندی سوریه از منابع انرژی ایران

شکل‌گیری معاهدات بلندمدت در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و امنیتی

اتصال ریلی و ترانزیتی سوریه به خطوط محور مقاومت

بهره‌مندی ایران از ظرفیت‌های معادن و منابع طبیعی سوریه

بهره‌مندی اقتصادی ایران از بندر لاذقیه در دریای مدیترانه

نگاهی به حمایت جمهوری اسلامی ایران از سوریه و درس‌هایی برای آینده

چگونه تهدید به ضد تهدید تبدیل شد؟

زینب یوسف‌نود
کارشناس مسائل غرب آسیا

بحران سوریه در ابتدا در شکل یک بحران داخلی ظهور کرد که ناشی از عدم تجربه دولت سوریه در پاسخ به ناآرامی‌های اجتماعی آن بود. این عدم تجربه سرعت موجب گسترده شدن بحران شد. ماهیت قومی جامعه سوریه موجب شد که در ابتدای‌ترین مراحل این بحران نیروهای نظامی این کشور دچار تردید بین وظیفه حرفه‌ای خود و پیوندهای قومی خود شوند. در نتیجه عملکرد فاکتورهای قومی، نیروهای نظامی سوریه با پیوستن نیروهای نظامی به مخالفان و تشکیل گروهی به نام ارتش آزاد سوریه روبه‌رو شدند که با درک نظامی و آشنایی به ارتش و نیروهای نظامی سوریه نتوانستند زمینه مسلح شدن سریع مخالفان را پدید بیاورند. اقدامی که در نتیجه آن اعتراضات مردم سوریه تبدیل به اعتراضات مسلحانه و حرکت به سمت جنگ داخلی شد.

■ **ابعاد ژئوپلیتیک بحران سوریه**

جنگ داخلی در سوریه به خودی خود نمی‌توانست تهدیدی برای منطقه باشد اما محرک‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در این مناقشه شروع به نقش آفرینی کردند که نشان دادند جنگ داخلی سوریه در حال گسترش دامنه خود از اعتراضات مردم سوریه به یک نبرد ایدئولوژیک برای مبارزه با سلفی است که زمینه را برای تشکیل یک دولت سلفی آماده می‌بیند و سوریه را به‌عنوان بهشتی برای دستیابی به این رؤیای قدیمی یک سرزمین مناسب دانسته‌اند.

دولت‌های مختلف منطقه و اروپایی نیز از این فرصت بهره گرفته و سوریه را به سرزمینی برای صدور نیروهای به اصطلاح جهادی آماده دیدند تا از یک سو بتوانند این گروه‌ها و نیروهای تندرو را از سرزمین خود خارج کرده و از سوی دیگر با وارد کردن آنها به سوریه برای اهدافی فراتر از سوریه برنامه‌ریزی کنند. در طول بحران سوریه بارها سرویس‌های اطلاعاتی اروپایی به‌صورت ساختگی اقدام به شبیه‌سازی شبکه‌های سلفی مذهب و جذب افراد باانگیزه برای این شبکه‌ها کردند تا بتوانند بخش عظیمی از جوانان مسلمان را که می‌توانستند تهدیدی برای اروپا باشند به سرزمین‌های اسلامی فرستاده و بحران هویتی و اجتماعی ناشی از تضاد بین مسیحیت و اسلام در اروپا را خنثی کنند. سرویس‌های امنیتی منطقه‌ای نیز که در حال برنامه‌ریزی برای اصلاح روابط خود با آمریکا و رژیم صهیونیستی بودند سوریه را مکانی مناسب برای انحراف گروه‌های تندرویی می‌دیدند که ممکن بود به مخالفان آنها تبدیل شوند و با ورود به سوریه با نام جهاد، هدف جدیدی پیدای کردند. از این‌رو در درون بحران سوریه چند خطر ویژه ژئوپلیتیک نهفته بود:

۱- تبدیل شدن سوریه به یک هاب منطقه‌ای برای گروه‌های تندرو که از طریق استان انبار عراق می‌توانستند به کردی برای تهدید مرزهای جمهوری اسلامی ایران در غرب تبدیل شوند

۲- سقوط دولت سوریه و درگیر شدن عراق در بحران بی‌ثباتی شدید و خطر از بحران در کنار جمهوری اسلامی ایران شد.

پس از تثبیت بحران هدف بعدی جمهوری اسلامی ایران از بین بردن گروه‌های تروریستی بود که می‌توانستند امنیت منطقه را برای دهه‌های متوالی تخریب کنند و در صورت تثبیت خود به کانونی برای تربیت و صدور تروریست‌ها به تمام منطقه تبدیل می‌شدند که با توجه به نقش کشورهای مخالف جمهوری اسلامی ایران در شکل‌گیری آنها از بین بردن امنیت در مرزها و در داخل خاک جمهوری اسلامی ایران بود. اقدامی که حمله تروریستی به مجلس شورای اسلامی ایران و تلاش‌های ناکام مانده برای بمب‌گذاری در اماکن عمومی نمونه‌ای از آن است. عدم نابودی این گروه‌ها می‌توانست امنیت داخلی ایران را شکننده سازد و زمینه ساز نفوذ این گروه‌ها به داخل مرزهای کشورمان شود.

با از بین بردن گروه‌های تروریستی که در رأس آنها گروه تروریستی داعش قرار داشت و به دنبال ایجاد خلافتی گسترده در منطقه بود، عملاً توان و ظرفیت انسانی این گروه‌ها به شدت کاهش یافت و دولت سوریه توانست خود را تثبیت کرده و حاکمیت خود را به مناطقی که پیش از این در اختیار گروه‌های تروریستی بود سرایت دهد. در عراق نیز جمهوری اسلامی ایران توانست تهدید داعش را که بواسطه بی‌ثباتی در سوریه تا ۱۰ کیلومتری مرزهای ایران گسترش پیدا کرده بود عقب رانده و به‌صورت کامل نابود سازد. به صورتی که امروز در عراق بجز هسته‌های پراکنده و بی‌اثر نمی‌توان اثری از داعش دید

و رؤیای شکل دهی به یک خلافت تروریستی در عمل شکل خورد و نیروی انسانی لازم برای شکل دهی به چنین حرکتی نیز به شکل جبران‌ناپذیری از بین رفت.

■ **اهداف کلان حمایت ایران از سوریه**

با توجه به ماهیت این بحران و اثرات عمیق امنیتی آن بر منطقه، جمهوری اسلامی موفق شد این بحران بشدت فراگیر را ابتدا کنترل و سپس نابود سازد. پس از این مرحله جمهوری اسلامی ایران به دنبال دستیابی به اهداف بلند مدتی بوده است که اهمیت آنها در درازمدت بالا بوده اما در کوتاه مدت بواسطه بحران امنیتی موجود امکان اقدام برای آنها وجود نداشته است. این اهداف عبارت هستند از:

۱- گسترش عمق استراتژیک امنیتی ایران به عراق و سوریه

۲- نفوذ و گسترش استراتژی عملیات هوشمند و دقیق از طریق گسترش ظرفیت پهبادی و موشکی به سوریه برای افزایش وزن تهدید علیه رژیم صهیونیستی

۳- افزایش ظرفیت نفوذ و اشراف بر تحرکات رژیم صهیونیستی

۴- افزایش سرعت اجرای تهدید علیه رژیم صهیونیستی با پیاده‌سازی و تثبیت ظرفیت نظامی هوشمند نظارتی و عملیاتی در سوریه

۵- حفظ و گسترش ارتباطات اقتصادی با سوریه به‌عنوان یک شریک اقتصادی منطقه‌ای و مهم

۶- تقویت ظرفیت انسانی محور مقاومت پس از تضعیف ظرفیت انسانی گروه‌های تروریستی

■ **جمع بندی**

در پایان بایستی در خصوص آنچه رخ داد گفت که جمهوری اسلامی ایران یک مأموریت چندبعدی سیاسی و نظامی تهدیدات موجود در این بحران را خنثی کند و در نهایت از دل آن تهدید ایجاد شده توسط محور عبوی-عربی-آمریکایی را به فلسطین اشغالی این محور تبدیل سازد. به صورتی که امروزه رژیم صهیونیستی نگران تهدید مقاومت و محور مقاومت نه صرفاً از درون ایران بلکه در کنار مرزهای فلسطین اشغالی است. همچنین محور عربی که قصد داشتند انرژی جوانان سنی مذهب را از طریق انحراف و هدایت آنها به جریان‌های تروریستی به تهدیدی علیه جمهوری اسلامی ایران تبدیل کنند در این مأموریت شکست خورده‌اند. بنابراین جمهوری اسلامی ایران با موفقیت توانست است تهدیدات نهفته در این بحران را از بین ببرد و آن را به فرصتی برای ایجاد خصوصاً آینده سوریه بایستی به این نکته توجه کرد که دشمن به دنبال این است تا وضعیت بی‌ثبات در سوریه ادامه پیدا کند و در نهایت این وضعیت تبدیل به شرایطی فرسایشی برای جمهوری اسلامی ایران شود. در همین راستا جمهوری اسلامی ایران بایستی به دنبال این باشد که زمینه هرگونه بی‌ثبات‌سازی مجدد در آینده را از بین ببرد و حرکت خود را به سمت فرصت‌سازی و بهره‌برداری از روابط میان خود و سوریه تنظیم کند.

جنگ جهانی بر ضد سوریه (شکست توطئه علیه محور مقاومت)

کتاب حاضر چاپ مرکز اسناد انقلاب اسلامی مشتمل بر ترجمه شش مقاله منتخب است. در مقاله اول با عنوان «بحران در سوریه؛ پروژه آشوب در محور مقاومت» تلاش می‌شود تا فضای تاریخی و فرهنگی سوریه برای خواننده ترسیم شود. مقاله دوم به بررسی تهاجم جهانی بر ضد سوریه در چهارچوب نظام حقوق بین‌الملل می‌پردازد. خواننده در سومین مقاله، با عملکرد گروه‌های تروریستی فعال در جنگ تحمیلی بر سوریه آشنا می‌شود. این اثر به تألیف گروهی از پژوهشگران عرب نوشته شده و توسط صفاء‌الدین تبرانیان، محمد ابراهیم ریاضی، میثم صفری و زیر نظر دکتر محمد مهدی اسماعیلی به فارسی ترجمه شده است.

چرا سوریه؟

«چرا سوریه؟» شامل ترجمه مصاحبه‌ها و سخنرانی‌های سیدحسن نصرالله درباره بحران سوریه است که توسط حسین مرکبی گردآوری و ترجمه شده و از سوی انتشارات جمکران به چاپ رسیده است. کتاب ۱۵ فصل دارد و همه مطالبی که سید از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۶ درباره سوریه بیان کرده را با حذف مطالب تکراری، دربر می‌گیرد. این مباحث سیدحسن نصرالله پر از تحلیل، اخبار و تجارب است. یکی از این مصاحبه‌های درج شده در این کتاب، گفت‌وگویی است که جولین آسانژ، بنیانگذار و سردبیر سایت ویکی لیکس با سیدحسن نصرالله انجام داده بود. این کتاب پر از تحلیل، اخبار و تجارب است.

صبح شام

«صبح شام» از «محمدحسین مصحفی»، روایتی از بحران سوریه است که از «خاطرات دکتر حسین امیرعبداللهیان» به رشته تحریر آمده است. سابقه روابط دیپلماتیک میان تهران و دمشق به میانه‌های دهه بیست و ششمی برمی‌گردد و از همان سال‌ها تا به امروز، می‌توان دید که ارتباط میان دو کشور ایران و سوریه، هیچ‌گاه بر مبنای دشمنی نبوده است. کتاب شامل سه بخش است: بیداری جهان اسلام و عرب و مقابله‌هایی که با آن رخ داد؛ تلاش‌های دیپلماتیک و سفرهایی که در ارتباط با تحولات منطقه؛ نقش بی‌بدیل سردار سلیمانی در کنترل بحران سوریه و تأمین امنیت ایران و سایر کشورهای منطقه.